

แนวความคิดงานสร้างสรรค์การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพระราชนิพนธ์ เพลินภูพิงค์

Arrangement's concept Somewhere Somehow

ศักดิ์ชัย เจริญสุขสนาน¹

บทคัดย่อ

บทเพลงพระราชนิพนธ์เพลินภูพิงค์เป็นบทเพลงหนึ่งในการแสดงคอนเสิร์ต “48 คงอยู่คู่ฟ้า” (48 Forever song concert) บรรเลงโดยวงดุริยางค์สยามฟิลฮาร์โมนิก ภายใต้การอำนวยการของศิลปิน ศิลปธร อาจารย์วานิช โปตะวนิช จัดแสดงขึ้น ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ บทเพลงพระราชนิพนธ์เพลินภูพิงค์ เป็นบทเพลงที่มีรูปแบบและท่วงทำนองที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสมในการนำมาเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงออร์เคสตรา โดยผู้เรียบเรียงได้วางรูปแบบของการเรียบเรียงโดยใช้แนวคิดของการผสมผสานจินตนาการ ติความถึงบรรยากาศที่สวยงาม และความสงบร่มเย็นท่ามกลางธรรมชาติของพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และอิงมาจากคำร้องของบทเพลงพระราชนิพนธ์ “เพลินภูพิงค์” นอกจากนี้ ผู้เรียบเรียงได้นำเครื่องดนตรีฟลูเกลฮอร์นใช้ในการบรรเลงเดี่ยวสำหรับทำนองหลักแทนการขับร้อง และมีวงออร์เคสตราขนาดใหญ่ในการบรรเลงประกอบ โดยกำหนดรูปแบบของการเรียบเรียงของแต่ละที่มุ่งเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละเครื่องดนตรี ตลอดจนการประสมเสียงของเครื่องดนตรีที่มีความหลากหลาย และการสร้างสรรค์ทำนองสัมพันธ์ที่สอดคล้องขึ้นมาใหม่ โดยคำนึงถึงอารมณ์ ความรู้สึกในแต่ละประโยคเพลง และสื่อถึงความหมายของคำร้องในแต่ละประโยคของบทเพลงพระราชนิพนธ์เป็นหลัก

คำสำคัญ: การเรียบเรียงเสียงประสาน / บทเพลงพระราชนิพนธ์ / เพลินภูพิงค์ / วงออร์เคสตรา

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

“Somewhere Somehow,” a royal musical composition, was one of the songs performed in “48 Forever Song Concert” by The Siam Philharmonic Orchestra at Thailand Cultural Centre with the Silpathorn Award winner, Vanich Potavanich, as the conductor. The royal musical composition “Somewhere Somehow” was a very interesting piece of music considering its pattern and melody, perfect for a harmony arrangement for an orchestra. The arranger had arranged the concept of the song by implementing the imagination regarding picturesque atmosphere and natural serenity of the Bhubing Palace, including the lyrics of “Somewhere Somehow.” Moreover, the arranger applied the flugelhorn as the main melody, instead of singing, and there was a large orchestra supporting the melody. Each section of the song highlighted the signature of each musical instrument used. It also had the mix of various musical instruments and the harmonious melody, which was composed anew, based on emotions and feelings of each musical section, mainly reflecting the meaning of each melody section in the royal musical composition.

Keywords: Arrangement’s Concept for an orchestra; a royal musical composition “Somewhere Somehow”

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นคีตกวีและนักดนตรีที่ชาวโลกยกย่อง ทรงพระปรีชาสามารถในการทรงดนตรี ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลง แยกและเรียบเรียงเสียงประสาน ทรงเป็นครูสอนดนตรีแก่ข้าราชการใกล้ชิดตลอดจนทรงเชี่ยวชาญในศิลปะแขนงต่าง ๆ อย่างแท้จริง สมกับที่พสกนิกรชาวไทยน้อมเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา “พระอัครศิลปิน”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มพระราชนิพนธ์เพลงเมื่อมีพระชนมพรรษาได้ 18 พรรษา พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลง “แสงเทียน” เป็นเพลงแรก ในปี พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ทั้งสิ้น 48 บทเพลง ซึ่งทุกเพลงล้วนมีทำนองไพเราะประทับใจผู้ฟังเป็นอย่างมาก ซึ่งทำนองเพลงของพระองค์ที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้สอดคล้องกับเนื้อร้องที่แฝงไว้ด้วยคำสอนและคตินิยมอันปการ และเป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่สำคัญชีวิตคนไทย แม้ในยามบ้านเมืองไม่สงบสุข พระองค์ก็พระราชทานเพลงปลุกใจ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการ ทหาร พลเรือนและประชาชน มิให้เกิดความย่อท้อในการทำมาความดี ต่อตนเอง สังคม และปลูกฝังในการรักษากษัตริย์ของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ให้ดำรงอยู่คู่ประเทศไทยไปอย่างนิรันดร์

เพลงภูผาพิงค์ หรือ Somewhere Somehow เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 28 ทรงพระราชนิพนธ์ใน พ.ศ. 2502 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์ เพ็ญศิริ นิพนธ์คำร้องภาษาอังกฤษ และนายศรีสวัสดิ์ พิพิตรวรการ ประพันธ์คำร้อง “ฝัน” ได้ พระราชทานให้นำออกบรรเลงครั้งแรกในงานสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกาในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ เวทีลีลาศ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 และพระราชทานให้บรรเลงในงานสมาคมนักเรียนเก่าอังกฤษในพระบรมราชูปถัมภ์ ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502

ต่อมาใน พ.ศ. 2509 เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักภูผาพิงค์ราชนิเวศน์ ทรงประทับพระราชหฤทัยในความงามของอุทยานดอกไม้มานานาพรรณและภูมิทัศน์โดยรอบ จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานทำนองเพลงนี้ให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ บุนนาค แต่งคำร้อง “เพลงภูผาพิงค์” ขึ้นอีกคำร้องหนึ่ง

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้จึงทำให้เกิดการแสดงคอนเสิร์ต “48 คงอยู่คู่ฟ้า (48 Forever song concert)” เพื่อนำบทเพลงอันทรงคุณค่าที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นมาจัดการแสดงขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึงพระปรีชาสามารถในด้านดนตรีของพระองค์ โดยมี อาจารย์ถาวร สุจริตกุล และอาจารย์สมเภา สุจริตกุล เป็นผู้นำในการจัดการแสดงคอนเสิร์ตนี้ขึ้น บรรเลงเพลงในรูปแบบวงต่าง ๆ เช่น คณะนักร้องประสานเสียงสยามออร์เคสตรา วงดุริยางค์สยามฟิลฮาร์โมนิก วงดุริยางค์โรงเรียนวัดสุทธาวาส วงจิบ (เพลงคลาสสิก จิบ คนกรุงเทพฯ) และวงแจ๊สสยาม ภายใต้การควบคุมวงและอำนวยเพลงของวาทยากรชั้นนำของประเทศไทย ได้แก่ อาจารย์ยวณัฐ โปตะวนิช อาจารย์สมเภา สุจริตกุล อาจารย์ ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ ฤทธิ ฤณ พัทลุง และโจนาธาน มั่น

แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงพระราชนิพนธ์เฟลินญิงค์

ผู้เรียบเรียงมีแนวคิดเกี่ยวกับและคุณลักษณะของการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงออร์เคสตรา (Orchestration) เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงพระราชนิพนธ์ในรูปแบบการบรรเลงแบบวงออร์เคสตรา (Orchestra) ให้มีความไพเราะเหมาะสมโดยผู้สร้างสรรค์ได้เรียบเรียงรูปแบบของการบรรเลงบทเพลง โดยการจินตนาการและการตีความถึงบรรยากาศความสวยงาม ความสงบบรมเย็นท่ามกลางธรรมชาติของ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์และอิงมาจากคำร้องของเพลงพระราชนิพนธ์ “เฟลินญิงค์” ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ให้ท่านผู้หญิงมณีนรีดน์ บุณนาค เป็นผู้ประพันธ์คำชมของ พระองค์ให้เป็นบทเพลง ซึ่งคำร้องเพลงพระราชนิพนธ์ “เฟลินญิงค์” พรรณนาถึงความงดงามของดอกไม้ นานาพันธุ์ และความงดงามของพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ดังกล่าวที่ว่า “ณ ดินแดน ที่เป็นเสมือน ทิพย์วิมานในเทพนิยาย หรือสวรรค์บนพื้นแห่งพิภพยามเช้าในฤดูหนาว กลุ่มสายหมอก จะลอยพาดผ่าน ยอดดอยแห่ง พระตำหนักฯ หม่อมวลดอกไม้ นานาพันธุ์ จะคลี่กลีบดอกงามรับสายหมอก และท่ามกลางแสง แห่งตะวัน ดอกกุหลาบหลากสีต่างแบ่งบาน กลีบอันสดใสดูแล้งงดงาม ซึ่งยากยิ่งในอันที่จะพบได้จาก ที่แห่งใดในผืนแผ่นดินไทยนอกจาก ณ พระตำหนักแห่งนี้ “พระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์” ผู้เรียบเรียงกำหนด ให้ใช้การบรรเลงเดี่ยวฟลูเกลฮอร์น (Flugelhorn) ซึ่งมีเสียงที่อ่อนหวานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

กระบวนการเรียบเรียงบทเพลงพระราชนิพนธ์ เฟลินญิงค์ (Somewhere somehow)

1. การกำหนดรูปแบบของวงออร์เคสตราที่ใช้ในบรรเลง

ผู้เรียบเรียงได้กำหนดรูปแบบของวงออร์เคสตราที่ใช้ในบทเพลงพระราชนิพนธ์เฟลินญิงค์ (Somewhere somehow) โดยกำหนดให้มีเครื่องดนตรีดังนี้

ฟลูต	2	ตัว	คลาริเน็ต	2	ตัว
โอโบ	2	ตัว	ไวบราโฟน	1	เครื่อง
บาสซูน	2	ตัว	เครื่องกระทบ	1	ชุด
เฟรนช์ฮอร์น	4	ตัว	เปียโน	1	หลัง
ทรัมเป็ต	2	ตัว	ฮาร์ป	1	หลัง
ฟลูเกลฮอร์น	1	ตัว	ไวโอลิน 1	1	กลุ่ม
ทรอมโบน	2	ตัว	ไวโอลิน 2	1	กลุ่ม
เบสทรอมโบน	1	ตัว	วิโอลา	1	กลุ่ม
ทูบา	1	ตัว	เชลโล	1	กลุ่ม
กลองทิมปานี	1	ชุด	ดับเบิลเบส	1	กลุ่ม

2. การกำหนดรูปแบบการเรียบเรียง (Form)

ผู้เรียบเรียงได้นำโน้ตเพลงพร้อมคอร์ด (Chord) ของเพลงพระราชนิพนธ์เพลินกูปิงค์ นำมาคิดวิเคราะห์ แนวคิดของบทเพลง และวางรูปแบบกำหนดประโยคเพลงของการเรียบเรียงเสียงประสาน (ตัวอย่างที่ 1) ซึ่งผู้สร้างสรรค์ได้ประพันธ์ประโยคเริ่มของเพลงหรือประโยคนำ (Introduction) ขึ้นเพิ่มเข้าไปเพื่อนำเข้าสู่บทเพลงหลักเพื่อความเหมาะสมโดยผู้เรียบเรียงได้วางลักษณะของเพลงเป็นประโยคเพลงจำนวน 11 ประโยคเพลง

ตัวอย่างที่ 1 โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์เพลินกูปิงค์

เพลินกูปิงค์
(Somewhere Somehow)

สม ใจ ก่อน นี้ ดย ยาก ชม เขา เวน
สม ใจ ก่อน นี้ ดย ยาก ชม เขา เวน

คณ หน ณ - ไหร ได้ มา ก่อน ฤ - พังค์ แพรว ทว
อน อ่อน เส ว - ไหร ได้ ไป ถึง ดย ุอ ดย

สว รัง ลก ไม้ สะ - พังค์ มน ที่ จิ ฤ พอก สี เรือง
สูง รัง เล็ด พ้า สะ - พังค์ ปน ที่ ลม ชม ออ นว เรือ -

วณ ไซย กลืน ทน อว น ชัน ใจ ฤ ชะ ดย
วณ ทว ทน แสง คว ฤ - วิ - อว ฤ ชะ ดย

ฟ้า ดั่ง พังค์ วิ - มน ทอ แกะ อินทร์ พรหม สอง แดก สอน อดัก ทั่ว
ฟ้า อู ชิต เลือน เคียง คว ได้ ณ พังค์ นว นว รว รว ฤ -

ไท แสน เกล็น ฤช สม ส - คับ แด่ เรือง เพลง
ว แสน เกล็น นัง ส้อม ไฟ ุณ พังค์ เรือง เพลง

วิ - ทก รัง มา โกล ชัว กล่อม ขวัญ ฤช วัน เกล็น เกล็น
ชว นว เขา สรว ฤ มา ส - นุช เกล็น

ไม่ แก่ ฤ - พังค์ ฤช รัง นว มา เรือง - โนม แสน สรว แสน เกล็น

สงวนลิขสิทธิ์ คณาจารย์มหาวิทยาลัย All Rights Reserved.

ที่มา : <http://blackswallowmusic.blogspot.com/2015/09/sheet-music-somewhere-somewhat.html>

ประโยคนำ (Introduction) ผู้เรียบเรียงได้ประพันธ์ทำนองเพิ่มขึ้นจำนวน 8 ห้องเพลง เพื่อนำเข้าสู่ประโยคทำนองหลักของเพลง โดยใช้โอโบบรรเลงทำนองเดี่ยวตอนต้นในช่วงเสียงกลางลักษณะทำนองอ่อนหวานช่วงแรกเพื่อบรรยายถึงความสวยงามและความสงบบรมเย็นของพระตำหนักกุฎิพงคราชนิเวศน์ แล้วจึงเพิ่มเครื่องดนตรีฟลูตและบาสซูนมาบรรเลงทำนองเสริมช่วงกลางประโยคในลักษณะการประสานเสียง เพื่อให้ความรู้สึกสว่างสดใสมากขึ้น (ตัวอย่างที่ 2)

ตัวอย่างที่ 2 ประโยคนำ (Introduction)

นอกจากนี้ผู้เรียบเรียงใช้เครื่องดนตรีคลาริเน็ต 2 แนว (Clarinet) บรรเลงโน้ตสามพยางค์ (Triplet) ในช่วงเสียงกลางและต่ำ ห่างกันเป็นขั้นคู่ 3 และ 6 เปลี่ยนโน้ตขึ้น-ลง บรรเลงจากเบาไปดังและกลับมาเบา ดำเนินไปตามคอร์ดผู้เรียบเรียงคิดขึ้น โดยให้เอกลักษณ์ในช่วงเสียงต่ำของคลาริเน็ต (Chalumeau register) แทนความรู้สึกอบอุ่นสบาย ผ่อนคลาย ของพระตำหนักกุฎิพงคราชนิเวศน์ (ตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 ประโยคนำ (ช่วงนำเสนอเอกลักษณ์เสียงต่ำของคลาริเน็ต) (Chalumeau register)

ประโยคทำนองหลัก 1 (Verse 1) ใช้อักษร A กำหนดชื่อประโยคเพลงมีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 9 - 16) ผู้เรียบเรียงได้ใช้ฟลูเกลฮอร์นในการบรรเลงเดี่ยวทำนองหลักแทนการขับร้อง ซึ่งมีคำร้องว่า “สมใจก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม ตามหุบผาพงไพรได้มาเห็นกุฎิพงศ์แพรวพราย” และใช้เปียโน (Piano) และกลุ่มเครื่องสาย (String Instruments) บรรเลงประกอบดำเนินไปตามคอร์ดตามโน้ตเพลงในลักษณะการเล่นเสียงของการเล่นคอร์ดจำแนก (Broken chord) ของเปียโน บรรเลงเบาไปดังและกลับมาเบา โดยที่

ดับเบิลเบสมีการใช้เทคนิคการใช้นิ้วดีด (Pizzicato) และไวโอลิน 1 และ ไวโอลิน 2 บรรเลงทำนองสัมพันธ์ (Counterpoint) ในลักษณะเป็นเสียงประสาน (Harmony) เพื่อล้อทำนองหลัก (ห้องที่ 15 - 16) เพื่อเพิ่มสีสันของเสียงให้หลากหลาย และเสียงของการใช้นิ้วดีดสายของดับเบิลเบสนั้นจะช่วยให้เกิดลีลาของการเดินทำนองที่น่าสนใจยิ่งขึ้น (ตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 4 การบรรเลงประกอบดำเนินตามคอร์ดของกลุ่มเครื่องสายและเปียโน

Flagehorn

Violin I

Violin II

Viola

Cello

Double Bass

ประโยคทำนองหลัก 2 (Verse 2) ใช้อักษร B กำหนดชื่อประโยคมีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 17 - 24) ผู้เรียบเรียงได้ใช้ฟลูเกลฮอร์นในการบรรเลงเดี่ยวทำนองหลักแทนการขับร้องซึ่งมีคำร้องว่า “สมจริงดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี ดุหลาสก็เรียงรายโชยกลิ่นหอมอวลอบชื่นใจ” ผู้เรียบเรียงให้กลุ่มเครื่องลมไม้บรรเลงทำนองสัมพันธ์สอดแทรกเข้าไปกับทำนองหลักแบบเป็นการประสมเสียงเป็นการประสานเสียงแบบขนาน (Parallel harmony) โดยที่เริ่มบรรเลงที่โอโบเป็นเครื่องแรกบรรเลงเป็นโน้ตหลักแล้วค่อยเพิ่มเครื่องอื่นในกลุ่มเครื่องลมไม้เข้ามาในห้องที่ 19 เพื่อแสดงสีสันของการประสมเสียงของกลุ่มเครื่องลมไม้ (ตัวอย่างที่ 5)

ตัวอย่างที่ 5 ประโยคทำนองหลัก 2 (Verse 2) การประสมเสียงของกลุ่มเครื่องลมไม้

Flute 1

Flute 2

Oboe 1

Oboe 2

นอกจากนี้ผู้เรียบเรียงได้แต่งทำนองสอดประสานเพิ่มเข้าไปในกลุ่มเครื่องวิโอลาและเชลโลในช่วงเสียงต่ำใช้วิธีการบรรเลงแบบเสียงต่อเนื่อง (Legato) เคลื่อนที่สลับกันเป็นไปตามการดำเนินคอร์ดเพื่อบรรเลงประกอบและช่วยสนับสนุนความรู้สึกของแนวทำนองหลักในขณะที่กำลังบรรเลงโน้ตยาวให้มีความรู้สึกเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งอยู่เสมอ ซึ่งผู้เรียบเรียงต้องการให้ความรู้สึกเปรียบเสมือนการเดินทางบรรเลงซมดอไม้ที่บานสะพรั่ง มีหลากหลายสีสัน (ตัวอย่างที่ 6)

ตัวอย่างที่ 6 ประโยคทำนองหลัก 2 (Verse 2) ทำนองสอดประสานของกลุ่มวิโอลาและกลุ่มเชลโล

ประโยคทำนองรอง 1 (Chorus 1) ใช้อักษร C กำหนดชื่อประโยคมีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 25 - 32) ผู้เรียบเรียงได้ใช้ฟลูเกลฮอร์นในการบรรเลงเดี่ยวทำนองหลักแทนการขับร้องซึ่งมีคำร้องว่า “ดูจะลอยฟ้าดังทิพย์วิมานทอง แห่งอินทร์พรหมสองเสกสนององค์ท้าวไท” ซึ่งในประโยคเพลงนี้ผู้เรียบเรียงเลือกใช้การผสมเสียงให้มีความหนาแน่นของเสียงโดยใช้ของกลุ่มเครื่องลมไม้และกลุ่มเครื่องทองเหลืองเป็นหลักโดยการประสมเสียงเป็นการประสานเสียงแบบขนาน (Parallel harmony) และจินตนาการถึงความยิ่งใหญ่ของทิพย์วิมานทองตามคำร้องข้างต้น ซึ่งในห้องเพลงที่ 28 ตรงกับเนื้อร้องคำว่า “ทอง” ผู้เรียบเรียงเลือกใช้กลุ่มเครื่องทรัมเป็ต และทอมโบนบรรเลงโดยใช้เทคนิคจังหวะประสานเสียง (Harmonic rhythm) ในอัตราส่วนโน้ตสามพยางค์ (Triplet) ซึ่งเป็นจังหวะที่ขัดกับกลุ่มเครื่องอื่นในวง และยังกำหนดให้ใช้ที่ซัพเสียง (Con sordino) เพื่อเป็นการสร้างลักษณะเสียงที่แผดและแหลมคมสดใส เปรียบเสมือนประกายทองคำที่สว่างไสว (ตัวอย่างที่ 7)

ตัวอย่างที่ 7 ทำนองรอง 1 (Chorus1) การใช้เทคนิคการขับเสียงของกลุ่มเครื่องทองเหลือง

28 Con sord.

Trumpet in B $\flat$ 1, 2

Tbone 1, 2

Bass Trombone

mf *f* *mf* *f*

mf *f* *mf* *f*

mf *f* *mf* *f*

ในห้วงเพลงที่ 27 - 31 ผู้เรียบเรียงเลือกใช้คลาริเน็ตบรรเลงประสานเสียงในอัตราโน้ตเบ็ดหนึ่งชั้นเพื่อบรรเลงประกอบ ผู้เรียบเรียงต้องได้เพิ่มไวบราโฟนเข้ามาบรรเลงและผสมเสียงในอัตราส่วนโน้ตเดียวกันเพื่อต้องการเพิ่มความชัดเจนของหัวเสียง ให้ลักษณะเสียงที่นุ่มนวลและมีมิติมากขึ้น (ตัวอย่างที่ 8)

ตัวอย่างที่ 8 ทำนองรอง 1 (Chorus1) การนำเสนอการประสมเสียงระหว่างคลาริเน็ตและไวบราโฟน

27 [C]

Clarinet in B $\flat$ -1

Clarinet in B $\flat$ -2

Percussion 1 (Vibraphone)

mf

mf

mf

ประโยคทำนองหลัก 3 (Verse 3) ใช้อักษร D กำหนดชื่อประโยคมีจำนวน 8 ห้วงเพลง (ห้วงที่ 33 - 40) ผู้เรียบเรียงได้ใช้ฟลูเกลฮอร์นในการบรรเลงเดี่ยวทำนองหลักแทนการขับร้อง ซึ่งมีคำร้องว่า “แสนเพลินสุขสมสดับแต่เสียงเพลง วิหคร้องมาไกลช่วยกล่อมขวัญทุกวันเปลิดเพลิน” ผู้เรียบเรียงใช้การบรรเลงเดี่ยวไวโอลินมาบรรเลงลือทำนองสอดประสานเปรียบเสมือนการแสดงคู่ (Duet) กับทำนองหลัก โดยใช้เทคนิคการสั่นเสียง (Molto Vibrato) และเพิ่มกลุ่มเครื่องอื่นลมไม้และกลุ่มเครื่องทองเหลืองเข้ามาในช่วงกลางประโยคเพื่อความรู้สึกที่ยิ่งใหญ่ขึ้นจากนั้นนำเข้าสู่ประโยคเดี่ยว (Solo) ซึ่งเดี่ยวโดยทรมเป็ตต่อไป (ตัวอย่างที่ 9)

อย่างที่ 9 ประโยคทำนองหลัก 3 (Verse 3) การบรรเลงเดี่ยวไวโอลินบรรเลงทำนองสอดประสาน

33

Horn

Violin

Solo (molto vib.)

Tutti

mf

p

ประโยคเดี่ยว (Solo) กำหนดชื่อประโยคด้วยการใช้อักษร E, F มีจำนวน 16 ห้องเพลง (ห้องที่ 6) ผู้เรียบเรียงเลือกใช้การเดี่ยวทรมเปิดที่ทำให้เสียงที่รู้สึกถึงความสว่าง สดใส และแสดงถึงท่วงทำนองบรรเลงโดยใช้เทคนิคการแปรทำนอง (Variation) ในลักษณะการบรรเลงตามใจผู้ปฏิบัติ (Ad libitum) เพื่อแสดงถึงความสามารถของผู้บรรเลงเดี่ยวและให้บทเพลงมีความน่าสนใจมากขึ้น (ห้องที่ 10)

ตัวอย่างที่ 10 ประโยคเดี่ยว (Solo) เทคนิคการแปรทำนองในลักษณะการบรรเลงตามใจผู้ปฏิบัติ

[illegible]

ในขณะที่บรรเลงเดี่ยวทรมีเปิดในห้องที่ 41 - 48 ผู้เรียบเรียงกำหนดให้กลุ่มเครื่องสายบรรเลงประกอบไปกับการบรรเลงเดี่ยวในส่วนจังหวะเดียวกันซึ่งจะให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวไปข้างหน้า ด้วยการเน้นจังหวะขัด (Syncopation) และความรู้สึกสับสน มั่นคง ด้วยเทคนิคการซ้ำโน้ต (Pedal) (ตัวอย่างที่ 11)

ตัวอย่างที่ 11 ประโยคเดี่ยว (Solo) กลุ่มเครื่องสายบรรเลงประกอบการเน้นจังหวะขัด

Violin I
Violin II
Viola
Cello

41 E
mp

นอกจากนี้ในห้วงที่ 51 - 52 ในกลุ่มเครื่องสายผู้เรียบเรียงใช้เทคนิคการใช้นิ้วดีดสายเรียงจังหวะจากเครื่องเสียงต่ำอย่างดับเบิลเบสไปจนถึงเสียงสูงอย่างไวโอลินเพื่อเป็นการเปลี่ยนสร้างบรรยากาศของการเคลื่อนทำนองที่กระฉับกระเฉง ในอัตราส่วนโน้ตเข้ตหนึ่งชั้น จากนั้นและกลับมาใช้คันชัก (Arco) ในห้วงที่ 53 เพื่อเปลี่ยนจากความรู้สึกของแนวตั้งในการดีดสายเป็นความรู้สึกของแนวนอนที่กว้างรวมถึงการเพิ่ม-ลดความเข้มเสียงเพื่อสร้างความหนาแน่นของรูปพรรณ (Texture) (ตัวอย่างที่ 12)

ตัวอย่างที่ 12 ประโยคเดี่ยว (Solo) เทคนิคการใช้นิ้วดีดสายในกลุ่มเครื่องสายและกลับมาใช้คันชัก

Violin I
Violin II
Viola
Cello

51 pizz. p arco mp

ประโยคทำนองหลัก 4 (Verse 4) กำหนดชื่อประโยคโดยใช้อักษร G มีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 57 - 64) ผู้เรียบเรียงใช้ฟลูเกลฮอร์นบรรเลงเดี่ยวแทนการขับร้องและใช้เทคนิคการแปรทำนองในส่วนของการบรรเลงประกอบ ผู้เรียบเรียงใช้คลาริเน็ตทั้ง 2 ตัวบรรเลงช่วงเสียงต่ำของคลาริเน็ต (Chalumeau register) เป็นเซ็ปต์หนึ่งขึ้นเป็นขึ้นและลงสลับกันเป็นขั้นคู่ในลักษณะการประสานเสียงดำเนินไปตามคอร์ดเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวได้อย่างมีชีวิตชีวาและในห้องที่ 61 - 64 เพิ่มสีสันของประโยคเพลงนี้ด้วยการบรรเลงทำนองสอดประสานจาก โอโบด้วยเทคนิคการประสานเสียงแบบขนาน (Parallel harmony) โดยที่มีบาสซูนทั้ง 2 ตัวบรรเลงโน้ตลากเสียงยาวดำเนินตามคอร์ดเอาไว้เพื่อแสดงเสียงของคอร์ดหลักได้อย่างชัดเจน (ตัวอย่างที่ 13)

ตัวอย่างที่ 13 ประโยคทำนองหลัก 4 (Verse 4) เทคนิคการประสานเสียงแบบขนาน

The image shows a musical score for measures 57 to 64. The instruments listed are Oboe 1, Oboe 2, Clarinet in Bb-1, and Clarinet in Bb-2. A key signature of one flat (Bb) is indicated. A box labeled 'G' is placed above measure 57. Measures 61 to 64 are highlighted with a thick black border. In these measures, Oboe 1 and Oboe 2 play a melodic line in parallel harmony, marked 'mp'. The Clarinet in Bb-1 and Clarinet in Bb-2 play a continuous eighth-note accompaniment, also marked 'mp'.

ประโยคทำนองหลัก 5 (Verse 5) กำหนดชื่อประโยคโดยใช้อักษร H มีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 65 - 72) โดยใช้ลักษณะการจัดวางทางการเรียบเรียงดนตรีคล้ายกับประโยคทำนองหลัก 2 ผู้เรียบเรียงใช้เทคนิคการแปรทำนองเพื่อเพิ่มความซับซ้อนของการบรรเลงเดี่ยวเพื่อแสดงความสามารถเฉพาะตัวของผู้บรรเลงเดี่ยว และเพิ่มเฟรนช์ฮอร์นมาบรรเลงทำนองสัมพันธ์ในช่วงแรกแทน โดยมีการเพิ่มไวโอลินและฟลูตมาบรรเลงเสริมทำนองของหลักเพื่อเสริมในช่องว่างและนำพาทำนองให้ดำเนินไปข้างหน้า (ตัวอย่างที่ 14 - 15)

ตัวอย่างที่ 14 การเปรียบเทียบระหว่างประโยค B และประโยค H ตาม ตัวอย่างที่ 14 และตัวอย่างที่ 15

Example 14 shows a musical score for measures 17 through 24. The instruments listed are Flute 1, Flute 2, Oboe 1, Oboe 2, Horn in F 1, 2, Horn in F 3, 4, Flagehorn, Violin I, and Violin II. The measures 17-24 are highlighted with a box. Dynamics include *mf*, *mp*, and *pp*.

ตัวอย่างที่ 15 การเปรียบเทียบระหว่างประโยค B และประโยค H ตาม ตัวอย่างที่ 14 และตัวอย่างที่ 15

Example 15 shows a musical score for measures 25 through 32. The instruments listed are Flute 1, Flute 2, Oboe 1, Oboe 2, Horn in F 1, 2, Horn in F 3, 4, Flagehorn, Violin I, and Violin II. The measures 25-32 are highlighted with a box. Dynamics include *mf*, *mp*, and *pp*.

จากการเปรียบเทียบตามตัวอย่างที่ 14 และตัวอย่างที่ 15 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียบเรียงต้องการที่จะปรับเปลี่ยนลีลาด้วยการแปรส่วนโน้ตของทำนองเดี่ยวเพื่อต้องการที่จะย้ำอารมณ์ความรู้สึกของประโยคนี้ได้ อย่างชัดเจนและให้ผู้บรรเลงเดี่ยวฟลูเกลฮอร์นได้แสดงความสามารถอย่างโดดเด่น

ประโยคทำนองรอง 2 (Chorus 2) กำหนดชื่อประโยคโดยใช้อักษร I มีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 73 - 80) ใช้ลักษณะการจัดวางทางการเรียบเรียงดนตรีคล้ายกับประโยคทำนองรอง 1 โดยใช้ฟลูเกลฮอร์นบรรเลงเดี่ยวแทนการขับร้องและใช้เทคนิคการแปรทำนองเพื่อเพิ่มความซับซ้อนของการบรรเลงเดี่ยวเพื่อแสดงความสามารถเฉพาะตัวของผู้บรรเลงเดี่ยวที่มากขึ้นอีก (ตัวอย่างที่ 16) ทั้งนี้ผู้เรียบเรียงได้มีการเปลี่ยนแปลงโน้ตในห้องสุดท้ายของประโยคโดยที่กลุ่มเครื่องลมไม้และกลุ่มเครื่องลมทองเหลืองบรรเลงสัดส่วนโน้ตซับซ้อนและเกิดความรู้สึกส่งอารมณ์ต่อไปยังทำนองหลักรอบสุดท้ายให้มีความยิ่งใหญ่มากยิ่งขึ้น (ตัวอย่างที่ 17)

ตัวอย่างที่ 16 ประโยคทำนองรอง 2 เทคนิคการแปรทำนองเพื่อแสดงความสามารถของผู้บรรเลงเดี่ยว

ตัวอย่างที่ 17 การเปรียบเทียบประโยคทำนองรอง 2

ประโยค C

ตัวอย่างที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบประโยคทำนองรอง 2 (Chorus 2) ระหว่าง 'ประโยค C' และ 'ประโยค I'. 'ประโยค C' แสดงโน้ตสำหรับ Flute 1, Flute 2, Oboe 1, Oboe 2, Clarinet in B♭ 1, Clarinet in B♭ 2, Horn in F 1, 2, Horn in F 3, 4, Trumpet in B♭ 1, 2, Trombone 1, 2, Bass Trombone, และ Tuba. โน้ตถูกจัดวางในสองบรรทัด. บรรทัดแรกมีโน้ตที่ 73-78 และบรรทัดที่สองมีโน้ตที่ 79-80. โน้ตถูกเน้นด้วยเครื่องหมาย 'j' และ '3'.

ประโยค I

ตัวอย่างที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบประโยคทำนองรอง 2 (Chorus 2) ระหว่าง 'ประโยค C' และ 'ประโยค I'. 'ประโยค I' แสดงโน้ตสำหรับ Flute 1, Flute 2, Oboe 1, Oboe 2, Clarinet in B♭ 1, Clarinet in B♭ 2, Horn in F 1, 2, Horn in F 3, 4, Trumpet in B♭ 1, 2, Trombone 1, 2, Bass Trombone, และ Tuba. โน้ตถูกจัดวางในสองบรรทัด. บรรทัดแรกมีโน้ตที่ 73-78 และบรรทัดที่สองมีโน้ตที่ 79-80. โน้ตถูกเน้นด้วยเครื่องหมาย 'j' และ '3'.

ประโยคทำนองหลัก 6 (Verse 6) กำหนดชื่อประโยคโดยใช้อักษร J มีจำนวน 8 ห้องเพลง (ห้องที่ 81 - 88) ผู้เรียบเรียงใช้ฟลูเกลฮอร์นบรรเลงเดี่ยว โดยใช้เทคนิคการแปรทำนองเพื่อเพิ่มความซับซ้อนของการบรรเลงเดี่ยวเพื่อแสดงความสามารถเฉพาะตัวของผู้บรรเลงเดี่ยว (ตัวอย่างที่ 18) ซึ่งในประโยคนี้เป็นประโยคสุดท้ายก่อนที่จะเข้าสู่ตอนท้ายของเพลงผู้เรียบเรียงจึงต้องการให้ประโยคนี้มีความยิ่งใหญ่ มีท่วงทำนองที่แสดงความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวอย่างมั่นคง สนุก เพลิดเพลิน ให้สมกับคำร้องของประโยคนี้ที่ว่า “แสนเพลินนั่งล้อมไฟอุ่นฟังเสียงเพลงชาวเผ่าเขาครวณมาสนุกเหลือไม่เบื่อพิงค์” ผู้เรียบเรียงจึงใช้กลุ่มเครื่องสายรวมถึงบาสซูนและทูบาในการบรรเลงโน้ตที่มีสัดส่วนจังหวะเดียวกันซึ่งในขณะเดียวกัน ผู้เรียบเรียงใช้การผสมเสียงและประสานเสียง เคล้าคลอ บรรเลงโน้ตลากเสียงยาวสลับกันไปมาระหว่างกลุ่มเครื่องลมไม้ และกลุ่มเครื่องทองเหลืองเพื่อแสดงถึงความมั่นคงและยิ่งใหญ่ของบทเพลงแล้วจึงค่อย ๆ ผ่อนคลายเพื่อจะเตรียมตัวเข้าสู่ประโยคสุดท้ายของเพลง (ตัวอย่างที่ 19)

ตัวอย่างที่ 18 ประโยคทำนองหลัก 6 (Verse 6) เทคนิคการแปรทำนอง

ตัวอย่างที่ 19 เทคนิคการบรรเลงจังหวะขัดของเครื่องบาสซูน ทูบา และกลุ่มเครื่องสาย

ประโยคจบเพลง (Finale) มีจำนวน 4 ห้องเพลง (ห้องที่ 89 - 92) ผู้เรียบเรียงให้ฟลูเกลฮอร์นบรรเลงเดี่ยวและใช้อัตราจังหวะหลัก (Rubato) ตรงกับประโยคคำร้องสุดท้ายว่า “สุขจริงหนา มาเชียงใหม่ แดนสรวงแสนเพลิน” ผู้เรียบเรียงต้องการให้อารมณ์ความรู้สึกของเพลงสงบลงจึงกำหนดให้บรรเลงในความเข้มเสียง (Dynamic) ที่ *p* (เบา) และลดจำนวนเครื่องลงใน 2 ห้องแรกแล้วค่อย ๆ เพิ่มเครื่องอื่นเข้ามาในตอนท้ายเพลงในความเข้มเสียง *p* เช่นกัน นอกจากนี้ผู้เรียบเรียงใช้กลุ่มเครื่องฟลูตและโอโบผสมเสียงกับไวบราโฟนเพื่อต้องการเสียงที่ใสชัดเจน และบรรเลงในลักษณะการบรรเลงแบบคอร์ดจำแนก (Arpeggio) ไปพร้อมกัน (ตัวอย่างที่ 20)

ตัวอย่างที่ 20 ประโยคจบเพลง

ในด้านการประพันธ์เพลง การเรียบเรียงเสียงประสานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องศึกษาการจัดวางและเรียบเรียงคุณลักษณะทางดนตรีอย่างถูกต้องเหมาะสม คงไว้ซึ่งโครงสร้างรูปแบบทางดนตรีอันสวยงามและมีความไพเราะของบทเพลงพระราชนิพนธ์นั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานบทเพลงพระราชนิพนธ์ซึ่งเป็นสิ่งมีคุณค่าให้คงอยู่สืบไป

ดังนั้นแนวคิดการสร้างสรรคบทเพลง ผู้เรียบเรียงได้ใช้คอร์ดตามบทเพลงดั้งเดิม และใช้เทคนิคต่าง ๆ ของการเรียบเรียงเสียงประสานเข้ามาสร้างสรรค์งานโดยการขยายแนวทำนองการสร้างทำนองสัมพันธ์ และการเพิ่มเติมด้วยสีสันทันของเครื่องดนตรี ตามคุณลักษณะของเสียงที่เหมาะสมกับประโยคตามอารมณ์ความรู้สึก โดยการเรียนรู้และศึกษาจากผลงานการประพันธ์เพลงของนักประพันธ์เพลงชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเรียบเรียงบทเพลง

บรรณานุกรม

- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2547). พิมพ์ครั้งที่ 2. *พจนานุกรมคำศัพท์ดุริยางคศิลป์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์. (2559). *ประวัติและความเป็นมา*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bhubingpalace.org/>: วันที่สืบค้น 10 มีนาคม 2561).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พิมพ์ครั้งที่ 1. *ศัพท์ดนตรีสากล*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์.
- วานิช โปตะวนิช.(2559). *บทประพันธ์เพลงดุซมิ้นิพนธ์ : เทวะสวีย์สำหรับวงออร์เคสตรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามฟิลฮาร์โมนิก. (2560). 48 *คงอยู่คู่ฟ้า [สุจิตร์]*. แคนนา กราฟฟิค.